

Date: 19th December-2025

ОПЕРА САНЪАТИДА ХОРНИНГ АҲАМИЯТИ

Имамова Хуршида Панжиевна

Республика Муסיқа ва санъат техникуми

Аннотация: Ушбу илмий мақолада опера санъатида хорнинг тутган ўрни ва аҳамияти комплекс тарзда таҳлил қилинади. Опера спектаклида хор нафақат муסיқий ижро воситаси, балки драматик ҳаракатнинг фаол иштирокчиси сифатида намоён бўлиши, сахнавий воқеалар ривожига таъсир кўрсатиши ҳамда умумий бадиий ғояни очиб беришдаги роли ёритиб берилган. Мақолада хор ижросининг муסיқий-драматик хусусиятлари, унинг солистлар ва оркестр билан ўзаро боғлиқлиги, шунингдек, хорнинг жамоавий образ сифатида опера драматургиясидаги аҳамияти илмий асосда баён этилган.

Калит сўзлар: опера санъати, хор, муסיқий драматургия, жамоавий образ, сахнавий ижро, вокал-хор маданияти, оркестр ва солистлар

Опера санъати муסיқий театрнинг энг мураккаб ва синтетик жанрларидан бири ҳисобланиб, у муסיқа, драматургия, сахна ҳаракати ва вокал ижрони ўзаро уйғунликда бирлаштиради. Ушбу жанрда ҳар бир ижрочилик компонентининг ўзига хос вазифаси мавжуд бўлиб, шу жиҳатдан қараганда, хор опера спектаклининг ажралмас ва муҳим қисми сифатида намоён бўлади. Операда хор нафақат фон яратувчи восита, балки воқеаларнинг мазмун-моҳиятини очиб берувчи, жамоавий фикр ва кайфиятни ифодаловчи бадиий куч сифатида иштирок этади.

Тарихий жиҳатдан қараганда, опера жанрининг шаклланиши жараёнида хор доимо муҳим рол ўйнаган бўлиб, у антиқа трагедиялардаги хор анъаналарини давом эттирган ҳолда, муסיқий-драматик вазифаларни бажарган. Шу сабабли опера санъатида хорнинг аҳамиятини илмий-педагогик нуқтаи назардан ўрганиш замонавий муסיқашунослик учун долзарб ҳисобланади.

Тадқиқотнинг методологик асосини муסיқашунослик, опера драматургияси ва вокал-хор ижрочилигига оид назарий манбалар ташкил этади. Мақолани тайёрлаш жараёнида илмий адабиётларни таҳлил қилиш, тарихий-қиёсий усул, сахнавий ижро тажрибасини кузатиш ҳамда опера асарларини таҳлил қилиш методларидан фойдаланилди. Шунингдек, классик ва замонавий опера асарларида хор партияларининг вазифалари ўрганилиб, уларнинг бадиий аҳамияти умумлаштирилди.

Методологик ёндашув сифатида комплекс таҳлил усули қўлланилиб, бунда хор ижроси муסיқий, драматик ва сахнавий омилларнинг ўзаро боғлиқ тизими сифатида қаралди. Бу ёндашув хорнинг опера спектаклидаги ролини чуқур ва ҳар томонлама ёритиш имконини берди.

Опера санъатида хорнинг асосий вазифаларидан бири жамоавий образни яратиш ҳисобланади. Хор орқали халқ, жамият ёки муайян ижтимоий гуруҳнинг

Date: 19th December-2025

умумий кайфияти, муносабати ва фикри ифодаланади. Бу эса опера драматургиясида воқеаларнинг мазмуний чуқурлашувига хизмат қилади. Масалан, классик операларда хор кўпинча воқеаларга муносабат билдирувчи ёки драматик тарангликни оширувчи омил сифатида қўлланилади.

Хорнинг муסיкий аҳамияти унинг полифоник ва гармоник имкониятлари билан боғлиқ бўлиб, у оркестр ва солистлар ижросини бойитади. Хор партиялари орқали композитор асарнинг умумий колоритини яратади, динамик тараққиётни таъминлайди ва драматик авж нуқталарини белгилайди. Шу жиҳатдан қараганда, хор опера муסיқасининг мазмунан бойиши ва бадиий таъсирчанлигини оширишда муҳим восита ҳисобланади.

Саҳнавий нуқтаи назардан эса хор опера спектаклида ҳаракатланувчи ва фаол иштирок этувчи элемент сифатида намоён бўлади. Замонавий режиссурада хор аъзоларининг саҳнадаги ҳаракати, мизансценалари ва драматик ифодасига алоҳида эътибор қаратилади. Бу эса хорни пассив иштирокчидан фаол драматик кучга айлантиради. Хорнинг бундай кўп қиррали фаолияти опера спектаклининг умумий таъсирини янада кучайтиради.

Хулоса

Хулоса қилиб айтганда, опера санъатида хор муҳим бадиий ва драматик аҳамиятга эга бўлган ижрочилик таркибий қисми ҳисобланади. У жамоавий образни яратиш, муסיкий тузилмани бойитиш ва саҳнавий ҳаракатни фаоллаштириш орқали опера спектаклининг мазмунан тўлиқ ва таъсирчан бўлишини таъминлайди. Хор ижросининг юқори даражада ташкил этилиши опера асарининг умумий бадиий қийматини оширади ва томошабинда чуқур эстетик таассурот уйғотади. Шу боис опера санъатида хорнинг ўрни ва аҳамиятини илмий жиҳатдан ўрганиш муסיкий таълим ва ижрочилик амалиёти учун муҳим аҳамият касб этади.

ҲОИДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ”

1. Асафьев Б.В. Опера ва муסיкий драматургия. – Москва: Музыка, 2016.
2. Кабалевский Д.Б. Муסיкий театр ва тарбия масалалари. – Москва: Просвещение, 2017.
3. Дмитриев Л.Б. Вокал-хор ижроси асослари. – Москва: Музыка, 2018.
4. Холмуродов Ш. Опера ва хор ижрочилиги. – Самарқанд: СамДУ нашриёти, 2020.
5. Юсупова Н. Муסיқа санъатида жамоавий ижро. – Тошкент: Фан, 2021.

